

1. Ζημιές από αρκούδα

Ορισμένες εποχές του χρόνου, η αρκούδα αναζητά μεγάλο μέρος της τροφής της κοντά σε χωριά και αγροτικές περιοχές. Μελίσσια, σιτάρια, καλαμπόκια, ηλιόσπορος, ακόμα και κτηνοτροφικά ζώα, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διατροφής της.

Είναι λοιπόν αναμενόμενο να υπάρχουν ζημιές εκεί που άνθρωποι και μεγάλα σαρκοφάγα μοιράζονται τον ίδιο χώρο και, φυσικά, συγκρούσεις τις οποίες αν δεν αντιμετωπίσουμε θα οδηγήσουν στην εξόντωση του μεγαλόσωμου θηλαστικού.

Οι κυριότερες αιτίες και παράγοντες που σχετίζονται με ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο είναι:

- Η ακατάλληλη ή πλημμελής φύλαξη ενός κοπαδιού (π.χ. απουσία του βοσκού).
- Η ακαταλληλότητα ή ο ανεπαρκής αριθμός σκύλων φύλαξης του κοπαδιού.
- Η ελλιπής προστασία των νυχτερινών καταλυμάτων (στάνες) των κοπαδιών και τα ακατάλληλα υλικά ή ο τρόπος κατασκευής των περιφράξεών τους.
- Η έλλειψη ή ακατάλληλη περιήφραξη των μελισσοκομικών μονάδων.
- Ο τύπος του βιοτόπου που επηρεάζει την πιθανότητα ζημιών: Δασωμένα βοσκοτόπια ή πυκνοί θαμνώνες δυσκολεύουν την επιτήρηση του κοπαδιού.

Οι κύριες αιτίες για τις ζημιές στη φυτική παραγωγή είναι:

- Το γεγονός ότι αγροί και οπωρώνες αποτελούν μια εύκολα προσβάσιμη και άφθονη πηγή τροφής για τα άγρια ζώα.
- Η μείωση ή εποχική διακύμανση των φυσικών τροφικών διαθέσιμων, που στρέφει κάποια είδη της άγριας πανίδας στις καλλιέργειες.
- Ο συνδυασμός μικρών καλλιεργειών και κατάλληλου βιοτόπου.

Η θανάτωση των άγριων ζώων (είτε για εκδίκηση μετά από κάποια επίθεση, είτε ως τρόπος αποφυγής ζημιών) δεν αποτελεί λύση καθώς:

- Το πιθανότερο είναι πως στην θέση του ζώου που θα θανατωθεί, άλλα ζώα θα συνεχίσουν να προκαλούν ζημιές. Σε αντίθεση με την θανάτωση, τα μέτρα πρόληψης είναι πραγματικά αποτελεσματικά καθώς μπορούν να αλλάξουν την συμπεριφορά των σαρκοφάγων με αποτέλεσμα την μείωση των ζημιών.
- Η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι καταστροφική για πολλά σπάνια είδη, για ζώα εργασίας (τσοπανόσκυλα, κυνηγόσκυλα, ζώα συντροφιάς) αλλά και για την δημόσια υγεία, ενώ η χρήση τους διώκεται ποινικά.

2. Αποζημιώσεις

Οι κτηνοτρόφοι και οι αγρότες δεν πρέπει να υφίστανται μόνοι τους το κόστος από τις ζημιές που προκαλούν τα μεγάλα σαρκοφάγα. Η επιβίωση της άγριας ζωής δεν μπορεί να γίνεται σε βάρος του ήδη επιβαρυσμένου αγροτικού εισοδήματος. Το κόστος αυτό πρέπει να μοιράζεται σε όλη την κοινωνία, μέσα από ένα δημόσιο, αποτελεσματικό και δίκαιο σύστημα αγροτικής ασφάλισης.

Ο ΕΛΓΑ

Ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) είναι σήμερα υπεύθυνος για την καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων σε ασφαλισμένους αγρότες, κτηνοτρόφους και μελισσοκόμους που έχουν υποστεί ζημιές από σαρκοφάγα ζώα, συμπεριλαμβανομένων των ζημιών που προκαλεί η αρκούδα. Οι αποζημιώσεις δεν αποτρέπουν τις επιθέσεις, αλλά συνεισφέρουν στο χαμένο εισόδημα, καθιστώντας τις ζημιές πιο αποδεκτές.

Οι κανονισμοί ασφάλισης για ζημιές από αρκούδες

Συστηματικές παρεμβάσεις Περιβαλλοντικών Οργανώσεων οδήγησαν σε σημαντικές βελτιώσεις στους ισχύοντες κανονισμούς ασφάλισης, προς όφελος των ειδών της άγριας πανίδας. Ωστόσο, το περιθώριο βελτίωσης είναι ακόμα μεγάλο. Έτσι, προς το παρόν:

- Οι ζημιές από αρκούδα και άλλα άγρια ζώα καλύπτονται σε ποσοστό 90% και όχι 100% της αξίας των απωλειών στο ζωικό κεφάλαιο και κατά 88% στη φυτική παραγωγή.
- Επίσκεψη εκτιμητή ΕΛΓΑ και καταβολή αποζημίωσης γίνεται μόνο στην περίπτωση απώλειας ζώου ή ζώων των οποίων η συνολική αξία ξεπερνά τα 200 ευρώ.
- Δεν υπάρχει δυνατότητα αποζημίωσης απολεσθέντων ζώων, τα πτώματα/υπολείμματα των οποίων δεν βρέθηκαν. Ωστόσο, για περιβαλλοντικούς, αλλά και κοινωνικούς λόγους, πρέπει να ισχύει ειδικό και ευνοϊκότερο καθεστώς ασφάλισης για ζημιές από άγρια πανίδα.

Η ΕΕ αναθεώρησε την πολιτική της για κρατικές ενισχύσεις

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη πλήρους κάλυψης των ζημιών από αρκούδες και άλλα προστατευόμενα είδη, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναθεώρησε το Νοέμβριο του 2018 την πολιτική της για τις κρατικές ενισχύσεις στον γεωργικό τομέα. Επιτρέπει και συνιστά στα κράτη μέλη της ΕΕ να χορηγούν πλήρη αποζημίωση για ζημιές που προκαλούνται από προστατευόμενα είδη, όπως οι λύκοι και οι αρκούδες.

Μέχρι τώρα, μόνο το 80% της αξίας των ζημιών μπορούσε να επιδοτηθεί από το κράτος. Από το 2018, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε στο 100%.

Επιτρέπεται επίσης στα κράτη μέλη να καλύπτουν το 100% των λεγόμενων έμμεσων δαπανών, όπως το κτηνιατρικό κόστος που προκύπτει από τη θεραπεία πληγωμένων ζώων και το κόστος εργασίας που σχετίζεται με την αναζήτηση αγνοουμένων ζώων μετά από επίθεση από προστατευόμενο είδος.

Η ισχύουσα διαδικασία υποβολής δήλωσης ζημιάς στον ΕΛΓΑ

Για την Φυτική Παραγωγή:

Ο ασφαλισμένος του οποίου ζημιώθηκαν οι καλλιέργειες, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 20% της συνολικής παραγωγής που περιμενε να συγκομίσει από κάθε αγροτεμάχιο κατ' είδος καλλιέργειας, έχει υποχρέωση μέσα σε 15 ημέρες από την επομένη της ημερομηνίας που συνέβη η ζημιά, να υποβάλει ο ίδιος ή τρίτο εξουσιοδοτημένο πρόσωπο δήλωση ζημιάς. Η δήλωση υποβάλλεται στον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., στην αγροτική περιοχή που βρίσκονται τα ζημιωθέντα αγροτεμάχια.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Η δήλωση ζημιάς που υποβάλλεται μετά την περίοδο προθεσμίας των 15 ημερών δεν λαμβάνεται υπόψη, εκτός εάν για την καθυστέρηση υποβολής της συνέτρεξαν λόγοι ανωτέρας βίας, οι οποίοι αποδεικνύονται με επίσημα στοιχεία.

Για το Ζωικό Κεφάλαιο:

Ο ασφαλισμένος του οποίου το ζωικό κεφάλαιο ζημιώθηκε από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους οφείλει να προβεί την ίδια ή το αργότερο την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα από τη ζημιά, ο ίδιος ή μέσω του Ανταποκριτή, σε τηλεφωνική αναγγελία της ζημιάς στο οικείο Υποκατάστημα του ΕΛ.Γ.Α.

Συγχρόνως, ή το αργότερο την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα από την αναγγελία της ζημιάς, υποβάλλεται δήλωση ζημιάς στον Ανταποκριτή της περιοχής.

3. Βελτίωση των κανονισμών και της πολιτικής του ΕΛΓΑ

Τον Δεκέμβριο του 2017, μετά από δημόσια πρόσκληση του ΕΛΓΑ προς κάθε ενδιαφερόμενο, επτά περιβαλλοντικοί φορείς, μεταξύ των οποίων και η Περιβαλλοντική Οργάνωση ΚΑΛΛΙΣΤΩ, κατέθεσαν προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου του ΕΛΓΑ σε ό,τι αφορά ζημιές από είδη της άγριας πανίδας.

Στο κείμενό τους περιλαμβάνονται 11 προτάσεις για την βελτίωση των κανονισμών ασφάλισης του ΕΛΓΑ και των διαδι-

κασίων εφαρμογής τους, καθώς και 7 προτάσεις υιοθέτησης πολιτικής πρόληψης και ενεργητικής προστασίας. Από το σύνολο των 18 προτάσεων κάποιες σχετίζονται ιδιαίτερα με τις ζημιές από αρκούδα:

Προτάσεις βελτίωσης των κανονισμών ασφάλισης και των διαδικασιών εφαρμογής τους

- Περαιτέρω βελτίωση του χρόνου καταβολής της αποζημίωσης
- Αύξηση του ποσοστού κάλυψης ζημιών από προστατευόμενα είδη (αρκούδα, λύκος κ.λπ.), κατ' εξαίρεση των όσων ισχύουν γενικότερα στους ασφαλιστικούς οργανισμούς: Από 90 σε 100% της αξίας της ζημιάς στο ζωικό κεφάλαιο και από 88 σε 100% στη φυτική παραγωγή.
- Για τη διαχείριση περιπτώσεων απωλειών χωρίς τη δυνατότητα ανεύρεσης των νεκρών ζώων, προτείνεται η κάλυψη των ζημιών με υπεύθυνη δήλωση της απώλειας από τον κτηνοτρόφο και η αναγραφή του κωδικού των ζώων με παράλληλη κοινοποίηση στις αντίστοιχες υπηρεσίες παρακολούθησης του ζωικού κεφαλαίου του ΥΠΑΑΤ.

- Απλούστευση της διαδικασίας αναγγελίας και ανάπτυξη εφαρμογής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας, μέσω της οποίας οι παραγωγοί θα μπορούν να ειδοποιούν τον ΕΛ.Γ.Α για επιβεβαίωση περιστατικού, επιβεβαίωση ασφαλιστικής κάλυψης και ενδεχομένως πληρωμής των τελών εκτίμησης.
- Μείωση του ελάχιστου αριθμού ζώων ή του «πλαφόν» χρηματικής αξίας του πληγέντος ζωικού κεφαλαίου.
- Επέκταση ασφαλιστικής κάλυψης των ζημιών από αρκούδες και στο φυτικό κεφάλαιο, πέραν της φυτικής παραγωγής, με μέριμνα κάλυψης των ζημιών που προκαλούνται σε δενδρύλλια καρποφόρων δένδρων, που έχουν ως συνέπεια την καταστροφή μέρους ή ολόκληρου του φυτικού κεφαλαίου.
- Δημιουργία χαρτών επικινδυνότητας ζημιών από προστατευόμενα είδη (αρκούδα, λύκο) στο κτηνοτροφικό κεφάλαιο, με βάση τον εκτιμώμενο κίνδυνο ζημιάς ανά περιοχή και παραγωγό.

Προτάσεις υιοθέτησης πολιτικής πρόληψης και ενεργητικής προστασίας

- Επιδότηση της αγοράς και συντήρησης κατάλληλων Ποιμενικών Σκύλων από τους κτηνοτρόφους για τη φύλαξη των κοπαδιών.
- Επιδότηση της αγοράς και εγκατάστασης ηλεκτροφόρων περιφράξεων από μελισσοκόμους, κτηνοτρόφους και καλλιεργητές, ειδικά σε περιπτώσεις πολλαπλών απωλειών.
- Πιλοτική εφαρμογή συστημάτων εκ των προτέρων αποζημίωσης για ζημιές στην παραγωγή από λύκο και αρκούδα σε προστατευόμενες περιοχές (εθνικά πάρκα και περιοχές Natura 2000), με τη χρήση των προαναφερθέντων χαρτών επικινδυνότητας ζημιών, για να ξεπεραστεί το πρόβλημα αδυναμίας ανεύρεσης των απολεσθέντων ζώων. Είναι σαφές ότι, μετά την αναθεώρηση της πολιτικής της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις, δεν υπάρχουν πλέον εμπόδια στην εφαρμογή των παραπάνω προτάσεων!

4. Προληπτικά Μέτρα

Για την ομαλή συνύπαρξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με τα μεγάλα σαρκοφάγα, είναι απαραίτητο οι αγρότες να λαμβάνουν συγκεκριμένα μέτρα προστασίας για τη διαφύλαξη της περιουσίας τους. Τα προληπτικά μέτρα βοηθούν στη μείωση, ακόμα και την αποφυγή των ζημιών. Αυτό οδηγεί σε μειωμένες συγκρούσεις με τα μεγάλα σαρκοφάγα, είδη που έχουν μεγάλη σημασία για την οικολογική ισορροπία και την υγεία των οικοσυστημάτων.

A. Σκύλοι φύλαξης κοπαδιών

Φυλές σκύλων κατάλληλες για τη φύλαξη των κοπαδιών, όπως ο «Μολοσός της Ηπείρου», ο «Ελληνικός Ποιμενικός» και το «Λευκό Ελληνικό Τσοπανόσκυλο», χρησιμοποιούνται εδώ και χιλιάδες χρόνια στη χώρα μας. Έχοντας εξελιχθεί παράλληλα με τους παραδοσιακούς τρόπους κτηνοτροφίας και το ελληνικό φυσικό περιβάλλον, έχουν αποκτήσει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που κάνουν τα σκυλιά των φυλών αυτών πολύτιμους συμμάχους του κτηνοτρόφου.

Οι βασικές προϋποθέσεις για τη σωστή φύλαξη του κοπαδιού είναι:

- Η απόκτηση ατόμων φυλής με καλά χαρακτηριστικά και σε επαρκή αριθμό.
- Η σωστή εκπαίδευση από τον κτηνοτρόφο και τα άλλα σκυλιά του κοπαδιού.

- Η κατάλληλη διατροφή του σκύλου: Ένα πεινασμένο και αδύναμο ζώο δε μπορεί να φυλάξει καλά.
- Η σωστή κτηνιατρική περίθαλψη, που εγγυάται υγιά και δραστήρια σκυλιά.
- Η διατήρηση της φυλετικής καθαρότητας των σκύλων, με την αποφυγή ζευγαρώματος με ακατάλληλα άτομα.

B. Ηλεκτροφόρες Περιφράξεις

Οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις έχουν αποδειχθεί εξαιρετικά αποτελεσματικές στην προστασία ζώων, καλλιεργειών και μελισσιών.

Τα πλεονεκτήματά τους συνοψίζονται παρακάτω:

- Μικρή σχετικά επένδυση. Εφάπαξ έξοδο.
- Ελάχιστο κόστος συντήρησης.
- Δυνατότητα μετακίνησης και επαναποθέτησης.
- Ενεργειακή αυτονομία, χωρίς εξωτερική πηγή ηλεκτρικού ρεύματος.
- 100% αποτελεσματικότητα, εφόσον τηρούνται οι προδιαγραφές εγκατάστασης και συντήρησης.
- Ακίνδυνες για τον άνθρωπο και τα ζώα.

Σημαντικές πληροφορίες αποτελεσματικής χρήσης των ηλεκτροφόρων περιφράξεων:

- Αποφύγετε τις μεγάλες αποστάσεις μεταξύ του χαμηλότερου σύρματος και του εδάφους.
- Ελέγχετε τακτικά τη φόρτιση της μπαταρίας καθώς και την ισχύ του παλμικού ρεύματος.
- Σταθεροποιήστε την περίφραξη βάζοντας στις γωνίες πασσάλους με σύστημα αγκύρωσης.
- Ηλεκτροδοτήστε και την είσοδο της περίφραξης και σιγουρευτείτε ότι μένει κλειστή.
- Κόψτε τη βλάστηση κάτω και γύρω από την περίφραξη έτσι ώστε να μην ακουμπάνε κλαδιά και χόρτα στα σύρματα δημιουργώντας βραχυκύκλωμα.

Το κόστος μίας ηλεκτροφόρας περίφραξης κυμαίνεται μεταξύ 500 και 1200 ευρώ. Η τιμή εξαρτάται από τον προμηθευτή και τα εξαρτήματα που η περίφραξη περιλαμβάνει (ηλεκτροδότη, ηλιακό συλλέκτη, μπαταρία, κ.λπ.), καθώς και από το συνολικό μήκος της.

5. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ)

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης προσφέρεται για την υποστήριξη μέτρων που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της φύσης, συμβάλλοντας παράλληλα στη διατήρηση γεωργικής δραστηριότητας σε περιοχές υψηλής φυσικής αξίας. Η πλήρης κάλυψη των δαπανών αγοράς και εγκατάστασης **Ηλεκτροφόρων Περιφράξεων** από μελισσοκόμους, κτηνοτρόφους και καλλιεργητές και η επιχορήγηση της απόκτησης και συντήρησης από κτηνοτρόφους κατάλληλων **Σκύλων Φύλαξης Κοπαδιών**, είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα μέτρων που μπορούν να εφαρμοστούν στο πλαίσιο Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Το πρώτο μέτρο, μάλιστα, είχε ενταχθεί στα Προγράμματα προηγούμενων περιόδων, δυστυχώς όμως η εφαρμογή του είτε δεν υποστηρίχθηκε επαρκώς (προγραμματική περίοδος 2007-2013) είτε ματαιώθηκε (περίοδος 2014-2020), για διαδικαστικούς ή γραφειοκρατικούς λόγους.

Οι εταίροι του έργου LIFE ARCPROM, μαζί με άλλους περιβαλλοντικούς και επαγγελματικούς φορείς, διεκδικούν την ουσιαστική στήριξη και την αποτελεσματική εφαρμογή ανάλογων μέτρων στην επόμενη προγραμματική περίοδο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (2021-2027).

Τα μέτρα αυτά μπορούν να υποστηριχθούν ακόμα με την αξιοποίηση και άλλων διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων, όπως τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), που μπορούν να χρηματοδοτήσουν και κατοίκους περιοχών εντός της ζώνης κατανομής της Αρκούδας, που δεν είναι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες. Εξάλλου, όπως επισημάνθηκε παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναθέωρησε την πολιτική της για τις κρατικές ενισχύσεις στον γεωργικό τομέα και συνιστά στα κράτη μέλη της να υποστηρίξουν και να χρηματοδοτήσουν τέτοια μέτρα.

LIFE ARCPROM

ΑΝΘΡΩΠΟΣ
UOMO
HUMAN

ΑΡΚΟΥΔΑ
ORSO
BEAR

1/4

